

שאלות המצוות
בהלכה

שכיחא

לתגובות: עקיבא משה סילבר | questions@shchiche.com | 052-7155401

יחיד בן א"י שמתפלל בא"י במנין של יום טוב שני ואומרים
קדושת כתר האם יכול לומר עמהם קדושת כתר או שצריך לומר
קדושה של חול

יעוי' ברמ"א סי' קט ס"ב ובמשנ"ב שם סקי"ז, דמבואר שם לגבי אם היחיד בשמונ"ע
של שחרית שיכול לומר עם הש"ץ קדושת כתר כשמתפלל שמונ"ע של שחרית עם
הש"ץ שמתפלל מוסף, וכ"ש לענייננו שאין היחיד באמצע תפילה שאין בה כתר
שהיה צד באופן של הרמ"א לומר שהיא מונעת אותו מלומר כתר, אבל כאן אין צד

כזה כיון שאינו עומד בתפילה (ועוד כ"ש כאן במי שאינו מתפלל שמונ"ע עם הש"ץ שאינו יכול לחדש נוסח שלא מחמת הש"ץ כיון שאינו באמצע ברכת אתה קדוש אלא אומר קדושה מכח הש"ץ שאומר קדושה וכמו שיתבאר, משא"כ שם שהיה צד שהיה יכול המתפלל לטעון שמאריך בברכת אתה קדוש דנפשיה (דקדושה הוא אריכות ברכת אתה קדוש, כמו שיתבאר) ואע"פ כן נקט הרמ"א גם באופן שם שאומר כהש"ץ כיון שלא תקנו קדושה ביחיד, כמ"ש בגמ', וממילא גם יחיד המתפלל שמונ"ע עם הש"ץ אינו אומר אלא מכח הש"ץ), ואע"פ שיש סברא להיפך שכשאומר שמונ"ע עם הש"ץ צריך לומר קדושה עם הש"ץ ממש כיון שההיתר שלו הוא שמתפלל עם הש"ץ, ויש הרבה מהפוסקים שהזכירו שגם שכל אדם אינו אומר נקדישך עם הש"ץ כמנהג הקדמונים מ"מ יחיד האומר שמונ"ע עם הש"ץ אומר עמו נקדישך דכמתפלל עם הש"ץ דמי (עי' מאמ"ר סי' קכה סק"ב, וכך דעת המשנ"ב בסי' קט סקי"א שבמתפלל עם הש"ץ יאמר מילה במילה אף דבסתם אדם השומע קדושה מהש"ץ נקט עיקר הדין בבה"ל שם ובסי' קכה דאינו אומר נקדישך, וראה מאירי ברכות כא ע"א דהטעם שצריך לומר מתחילת קדושה עם הש"ץ משום שצריך שיראה עושה עצמו טפל לתפילת החזן, והגר"ז סי' קט ס"ג וסי' קכה ס"א כ' דכשאומרה בלחש עם הש"ץ חשיב כאחד עם הש"ץ ולא הוי כיחיד), אעפ"כ חזי' ברמ"א שנוסח הקדושה תלוי בש"ץ ובזה סתם יחיד העונה לש"ץ לא עדיף מיחיד המתפלל שמונ"ע עם הש"ץ, ועי' ברמב"ם בטה"ת דמשמע שנוסח הקדושה הוא הארכת ברכת אתה קדוש ולכן אין כח ליחיד לומר דלא כהש"ץ גם למנהגינו שהיחיד אומר נקדישך עם הש"ץ, וכ"ש למנהג הקדום שהיחיד אינו אומר עם הש"ץ.

ולחידוד וביאור הדברים הוא דכל החילוק הוא שהיחיד שמתפלל עם הש"ץ לפי שי' הרמ"א יכול לומר כתר, אבל מה שאינו יכול לומר נוסח אחר מהש"ץ זה פשיטא שהרי מאיזה דין יהיה יכול לומר נוסח אחר מהש"ץ כיון שאין קדושה נאמרת ביחיד, הלכך גם המחבר וגם הרמ"א בסי' קט תרוייהו מודו דאותו היחיד אינו יכול

לומר נקדישך כמו בשחרית, וכל הנידון אם יכול לומר כתר אם ש"ץ או שמותר לו רק לשתוק, הלכך ביחיד שאינו מתפלל עם הש"ץ אין עדיפות שיוכל לומר נקדישך באופן אחר מהש"ץ, וכן ראיתי בשם כמעט כל האחרונים ובכללם האג"מ והנצי"ב והגר"ק ומנח"י (הובאו בביאורים ומוספים סי' קכה) דצריך לומר נקדישך או נקדש כנוסח הש"ץ אם יש חילוקי נוסחאות ביניהם, כגון ספרד ואשכנז, ומי שמתפלל שמונ"ע עם הש"ץ כ"ש שצריך לומר כנוסח הש"ץ כיון שהוא טפל להש"ץ וראה מה שהביאו בביאורים ומוספים סי' קט סקי"א בשם הגר"ק והגרשז"א, (ולענין שאר תוספות של קדושה עי' להלן בשם המשנ"ב שאינם מעקר הקדושה, אבל עדיין יש מקום לטעון שבמתפלל עם הש"ץ שצריך להיות טפל לש"ץ וכנ"ל אפשר שיצטרך לומר כמו הש"ץ, כיון דסו"ס הכל מסדר הברכה דהש"ץ ואם אומר בנוסח הקצר שאינו תוספת נמצא שאומר חלק מן הברכה שלא באופן שהוא טפל להש"ץ).

ואע"פ שיש לטעון ולחלק בין אופן דהרמ"א לניד"ד דשחרית ביום של מוסף הוא יותר שייך לכתר כיון שיכול להתפלל אז מוסף ולומר כתר, מ"מ אין בקדושת כתר שום דבר ששייך ליום חול, והרי זה כפיוט וכאריכות נוסח הקדושה כמו שכ' הרמ"א הנ"ל בסי' קט "דשניהם קדושת שמונ"ע וקדושתן שווה", ומצינו בשבת שמוסיפין כמה תוספות בקדושה כמ"ש המשנ"ב סי' רכה סק"א (ואע"פ שלגבי נעריצך כתב שם שהוא מעיקר הדין ושהציבור צריך לשמוע משא"כ במה שמוסיפין בשבת שאינו מעקר קדושה, וא"כ ה"ה כתר להנוהגים בכתר, מ"מ ההיתר לשנות מנעריצך לנוסח אחר הוא מטעם ההיתר לומר פיוט, יעוי' במשנ"ב סיש סח סק"א מה שהביא הגדרים השייכין לזה בשם רשב"א, ואילו הגר"א במעשה רב שהחמיר לומר נעריצך אחר פיוט הולך לשיטתו שסובר כדעת הרמב"ם פ"א מהל' ק"ש והרמ"ה המובא בטור סי' סח וכפסק המחבר שם שאין לומר פיוטים בברכות כמ"ש במעשה רב לומר הכל קודם מי כמוך, ולענין איך מותר להמחבר לומר כתר יעוי' להלן בסוף התשובה), וכדקי"ל כהרמ"א בסי' סח שמותר לומר פיוטים ואינו הפסק, וגם שבר"ח

חולצין התפילין בכתר היינו שלא יתנאה בכתר כשמקלס הקב"ה בכתר כמ"ש המשנ"ב ס"ס כה, אבל כשאין לו תפילין מאי אכפת לן, ובלא"ה השע"ת שם הביא בשם הפר"ח שאם לומד בתפילין ושומע הציבור אומרים כתר יכול לענות אפי' בתפילין וכ"ש בענינו.

ולחדד הדברים יש לבאר דהנה אין איסור כלל להוסיף בפיוט בתפילה אלא לכל היותר דלדעת הרמב"ם ורמ"ה ושו"ע הו"ל משנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות, ולדין אף משום הא ג"כ שרי, אבל נוסח כתר אפשר דאפי' פיוט לא הוי, ולכך אף ספרדים אומרים כתר, אבל גם לפי הפשטות שהוא כדין פיוט הרי שרי, ולכל היותר אין ראוי ליחיד לשנות ולומר בחול פיוט של שבת ויו"ט, משא"כ כאן כיון שמתפלל עם ציבור ושליח ציבור שע"פ המנהג שלהם ושלו דינם שאומרים כתר א"כ למה שלא יוכל לומר דלא הוי שינוי משום מנהג.

ואע"פ שהמחבר בסי' קט ס"ג לא סבירא ליה כהרמ"א הנ"ל אלא סובר שמי שעומד בשמונ"ע של שחרית אינו אומר כתר עם הש"ץ אלא שותק ושומע ומכוון למה שהוא אומר, מ"מ שם עיקר הבעיה הוא הפסק כיון שכתר אינו שייך לשחרית אבל בניד"ד שאינו עומד בתפילה ואינו הפסק.

אבל מטעם אחר אתי' עלה לדעת המחבר, דהרי מנ"ל להמחבר שקדושת כתר אינו שייך לשחרית, אלא אפשר דהמחבר לשיטתו שסובר שאסור לומר פיוטים בברכות, וממילא קדושת כתר כך נתקנה שאינה נאמרת כך בשחרית והרי זה כמברך בריך רחמנא דהאי פיתא שאסור לכתחילה כיון שמשנה ממטבע אם אומר כן בשחרית, אבל עדיין יש לטעון גם להמחבר דכל הבעיה בזה הוא רק אם אוחז באמצע שמונ"ע של שחרית שאז מאחר שבא להאריך בברכת אתה קדוש (דקדושה היא אריכות אתה קדוש כנ"ל בשם הרמב"ם ואחר שגילו לנו הגאונים דשרי לומר עם הש"ץ כשמתפלל עם הש"ץ נמצא דהיחיד מאריך באתה קדוש כמו הש"ץ ועי' לעיל בשם

המאירי, א"כ אסור לו להאריך שלא כנוסח הברכה), ומ"מ אינו נכון לומר דבני"ד יוכל לומר כתר עם הש"ץ דהרי המחבר בסי' קכה סובר שיחיד שאינו מתפלל עם הש"ץ אינו אומר נקדישך או כתר עם הש"ץ, אבל אם תמצי לומר דלענין זה המנהג כהט"ז שכל יחיד אומר נקדישך וכתר כמו שנהגו אף בני ספרד האידנא ע"פ השעה"כ דף לט סע"א, א"כ בניד"ד אפשר שיוכל לומר כתר להמחבר בסי' קט וכ"ש להרמ"א שם.

ומ"מ מאחר והמנהג הקדום המובא בפוסקים בשו"ע סי' רכה ס"א וכ"כ במשנ"ב שם סק"ב שהמנהג נכון הוא הוא שהציבור אין אומרים נקדישך עם הש"ץ אלא שומעים ושותקים (וכ"כ הוא בבה"ל סי' קט ס"ב שכך עיקר הדין, דלא כט"ז), א"כ יכול לשתוק כשהש"ץ אומר כתר, ובזה מרויח גם הצד שלא שייך לומר כתר בחול כיון שמעיקרו לא נתקן אלא ליו"ט (אבל אם עומד בשמונ"ע אינו ברור שיכול לשתוק בכתר ולומר ההמשך, עי' בבה"ל בסי' קט הנ"ל, ומ"מ בדיעבד נקט הבה"ל בסעיף שאחר זה מהגר"ז בס"ס קט להקל שאם לא אמר נעריצך עונה קדוש ג"כ אף בשמונ"ע וכ"כ הבא"ח תרומה אות ט).

